

Asia: VN/23943/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi jätelain muuttamisesta

Lausunto

5 c § Toisessa ETA-maassa tehdyn päätöksen ja lainsäädännön tunnustaminen

-

32 § Kunnan velvollisuus järjestää jätehuolto

Esityksen tarkoituksena on rajata jätelain 32.1 §:n 1 kohdassa säädetty kunnan velvollisuus järjestää asumisessa syntyneiden yhdyskuntajätteen jätehuolto kotitalouksissa ja vapaa-ajan asumisessa syntyvään yhdyskuntajätteeseen. Emme pidä kunnan järjestämisvastuun rajaamista esitetyn tavoin perusteltuna, emmekä kannata lakimuutosta. Perusteinamme lausumme seuraavaa.

Esityksessä kunnan järjestämisvastuun rajaamista perustellaan tavoitteella selkiyttää kunnan järjestämisvastuuta suhteessa muihin jätehuollon toimijoihin, erityisesti toimijoihin sosiaali- ja terveysalalla. Emme näe lainsäädännön muuttamista oikeasuhtaisena toimenpiteenä ottaen esimerkiksi huomioon, että jätelaisissa vakiintuneeseen termiin ”asuminen” ja sen ulottuvuuteen on oikeuskäytännössä hiljattain otettu kantaa, ja kuvattu termin sisältö. Oikeuskäytännössä vahvistettu tulkinta perustuu nykyisessä jätelaisissa (646/2011) ja jo sitä edeltäneessä jätelaisissa käytettyyn terminologiaan, joka on ollut alalla käytössä jo pitkään ja vakiintunut.

Esityksen perusteluissa esitetty arvio siitä, että oikeustila jätteen haltijan ja kunnan välisen vastuunjaon suhteen olisi epäselvä, ja että sitä voidaan selventää vain lakia muuttamalla, ei kokemuksiimme perustuen ole oikeasuuntainen arvio tilanteesta.

Jätehuollon pitkäjänteisen kehittämisen näkökulmasta emme pidä asianmukaisena sitä, että kunnan järjestämisvastuuta kavennetaan toistuvilla, muutaman vuoden välein toimeenpantavilla lakimuutoksilla ilman selkeitä ja hyväksyttäviä perusteita.

Esityksessä ei tarkemmin määritellä, mitä ehdotetulla uudella ilmaisulla ”kotitaloudessa syntyvä jäte” tarkkaan ottaen tarkoitetaan. Esityksen 32.1 §:n 1 kohdan säännöskohtaisissa perusteluissa tyydytään toteamaan, että ”...muutos rajaisi kunnan vastuun tavanomaisessa kotitaloudessa ja vapaa-ajan asunnossa syntyvään jätteeseen...”. Käytetty termi ’tavanomainen kotitalous’ jättää avoimeksi kysymyksen, mitä ovat säännöksessä tarkoitettut tavanomaiset kotitaloudet. Esityksen perusteluissa olisi yksiselitteisesti kuvattava esityksen tarkoittamien jätteen tuottajien/jätteen haltijoiden lisäksi ne jätteen tuottajat/jätteen haltijat, jotka eivät enää jätelain 32.1 §:n 1 kohdan perusteella kuuluisi kunnan järjestämisvastuun piiriin.

Lisäksi jätelaki ja jätteistä annettu valtioneuvoston asetus (978/2021) sisältävät useissa muissakin säännöksissä viittauksia termiin ”asuminen”, joka nyt siis ehdotetaan korvattavaksi toisella termillä ainoastaan jätelain 32.1 §:n 1 kohdassa. Termin muuttaminen vain yhdessä säännöksessä aiheuttaisi lainsäädännön sisäisiä ristiriitoja, joka olisi omiaan hämärtämään jätelain säännösten selkeyttä ja tulkintaa.

Esimerkkinä esitykseen liittyvistä ristiriitaisuuksista tuomme esiin jätelain 32.2 §:n 2 kohdassa kunnan järjestämisvastuulle säädetyn asumisessa syntyvän vaarallisen jätteen, kuten lääkejätteen, vastaanottoa ja käsittelyä koskevan veloitteen ulottuvuuden tilanteessa, jossa lakiesitys hyväksyttäisiin ehdotetun mukaisena. Koska kunnan järjestämisvastuuta asumisessa syntyvän jätteen osalta ehdotetaan rajattavaksi lakiesityksen mukaisesti, tulee esityksessä selventää jätelain 32.2 §:n 2 kohdan mukaisen vaarallisen jätteen vastaanottoa ja käsittelyä koskevan veloitteen ulottuvuus lakiesityksen tarkoittamassa tilanteessa.

35 § Kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen järjestäminen

-

48 § Tuottajavastuun piiriin kuuluvat tuotteet ja tuottajat

Lakiesityksen mukaan paperin tuottajavastuujärjestelmä laajennettaisiin kattamaan kirjat. Lisäksi tuottajille säädettäisiin erillinen veloite kerätä käytöstä poistettavia kirjoja suurkertymäkohteista, kuten kirjastoista.

Lakiesityksessä tulisi selventää, miten mahdollisuudet kirjojen uudelleenkäyttöön ja sen edistämiseen turvataan. Tällä hetkellä kirjojen uudelleenkäyttöä edistävät muun ohella eräät isot uudelleenkäyttötoimijat, jotka pystyvät käsittelemään suuria määriä kirjoja. Esityksen jatkovalmistelussa tulisi selvittää, voisivatko esimerkiksi uudelleenkäyttötoimijat yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa vastaanottaa kirjoja ja siten turvata mahdollisuudet kirjojen uudelleenkäyttöön.

Siirtymäsäännös

Siirtymäsäännöksellä tulisi varmistaa asianomaisten toimijoiden sopeutuminen vastuiden muutoksiin muun ohella siten, että vastuiden muutokselle asetetaan yksiselitteinen ja selkeä ajankohta. Emme näe tarkoituksenmukaiseksi antaa jätteen haltijoille mahdollisuutta vapaasti valita ajankohtaa, milloin irtaantua kunnallisen jätehuollon piiristä. Tällainen menettelytapa toisi toimintaan epävarmuutta, eikä mahdollista jätehuollon pitkäjänteistä suunnittelua. Jätehuollon järjestämistä vastuun muuttumisen ajankohta tulee olla kaikille esityksessä tarkoitetuille toimijoille sama, mikä tässä tapauksessa olisi 1.1.2026.

Muuta huomioitavaa

Muina huomioina esitämme tulevissa lakihankkeissa huomioitavaksi, ettei jätehuollon sektorikohtaisessa lainsäädännössä ole valmiuslain (1552/2011) yleistä varautumisvelvoitetta täydentävää sääntelyä. Esitämme jatkossa määritettäväksi periaatteet ja toimivaltuudet, miten jätehuoltoa säätelevästä lainsäädännöstä ja sitä tarkentavista jätehuoltomääräyksistä voidaan poikkeusoloissa poiketa alueellinen tarkoituksenmukaisuus huomioiden. Tällä viittaamme kunnallisen jätelaitoksen mahdollisuuteen tarvittaessa poikkeusoloissa järjestää jätehuoltoa esimerkiksi Puolustusvoimille.

Hyttinen Minna
Helsingin seudun ympäristöpalvelut - kuntayhtymä HSY - Jätehuollon
toimiala